

Eriävä mielipide liitettäväksi kaupunginhallituksen kokouksen pöytäkirjaan

Heinolan kaupunginhallituksen kokouksessa (5.10.15) käsiteltiin asiaa (nro.269), kokouksessa kaupunginhallitus päätti ottaa Heinolaan 10 - 15 kiintiöpakolaista. En vastusta sopimuksen tekoa Ely-keskuksen kassa vaan kiintiöpakolaisten vastaanottoa seuraavista syistä:

- Valmistelussa ja käydyissä keskusteluissa kiintiöpakolaisten vastaanottoa on perusteltu kunnille maksettavilla korvauksilla pakolaisista, on annettu ymmärtää että korvausten saannin ehtona on kiintiöpakolaisten ottaminen, näin ei kuitenkaan ole. Kunta voi sisällyttää omaan kiintiöönsä jo tänne omatoimisesti pakolaisstatuksen saaneet henkilöt ja mahdollisesti vielä saapuvat. Ely- keskus pyrkii määrätietoisesti täyttämään kuntakohtaiset paikat kiintiöpakolaisilla ja muut tulijat saamme kylkiäisenä. Moni kunta ei ole pystynyt ottamaan vastaan kiintiöpakolaisia tämän omatoimisen muuton takia. (liite 1, sivu 5)
- Valmistelussa ei ole huomioitu, eikä selvitetty minkälainen vaikutus pakolaisten perheidenyhdistämisellä on pakolaisten määrään Heinolassa. Kymmenen- viisitoista pakolaista voi tarkoittaa jopa 30 - 60:tä pakolaista. (liite1, sivu 5)
- Valmistelussa ei ole huomioitu, eikä selvitetty pakolaisten vastaanotosta aiheutuvia kustannuksia kunnalle. Korvaukset ovat laskennallisia ja riittämättömät kattamaan kunnalle aiheutuneet kustannukset, mistä nämä rahat. (liite1, sivu 6)

Heinolassa 5.10.2015


Marko Heino

Liitteenä Kuntaliiton kirje Pakolaisten vastaanotosta kunnissa (16.9.2015)

PAKOLAISTEN VASTAANOTTO KUNNISSA



Helsinki, 16.9.2015



Sisältö

PAKOLAISTEN VASTAANOTTO KUNNISSA.....	3
Uusien vastaanottokeskusten perustaminen.....	3
Turvapaikanhakijalasten opetuksen järjestäminen	4
Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden siirtyminen kuntiin	4
Kiintiöpakolaisten valinta	5
Kuntien antamia tietoja kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottoon liittyvistä haasteista	5
Kuntien saamat korvaukset.....	6
KUNTALIITON NÄKEMYKSIÄ KIINTIÖPAKOLAISTEN JA OLESKELULUVAN SAANEIDEN TURVAPAIKANHAKIJOIDEN VASTAANOTTOON KUNNISSA.....	7
Lisätiedot	8



PAKOLAISTEN VASTAANOTTO KUNNISSA

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että Suomi antaa korkeatasoista kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville. Suomessa valtiolla on päävastuu maahanmuuttopolitiikasta, johon myös pakolaispolitiikka sisältyy. Myös kunnat ovat keskeisessä asemassa humanitaarisen vastuun kantamisessa. Kunnilla on lisäksi tärkeä tehtävä maahanmuuttajien osallisuuden ja yhdenvertaisuuden sekä eri väestöryhmien välisten hyvien suhteiden edistämisessä.

Suomen pakolaispolitiikan ja humanitaaristen velvoitteiden onnistumisen kannalta on kotouttavien ja työllistävien toimenpiteiden riittävä valtion resursointi tärkeää. On selvää, että erityisesti maassaolon alkuvuosina valtion panostusta humanitaarisin perustein tulleiden maahanmuuttajien palveluihin tarvitaan nykyistä enemmän.

Uusien vastaanottokeskusten perustaminen

Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden määrä on noussut huomattavasti. Nykyiseen hakijamäärään ei ole pystytty varautumaan ennakolta. Tämän vuoksi Maahanmuuttovirasto on ryhtynyt perustamaan uusia vastaanottokeskuksia nopeaan tahtiin. Maahanmuuttovirasto ja Suomen Punainen Risti kartoittavat yhdessä tiloja, ja Maahanmuuttovirasto neuvottelee tilojen omistajan kanssa. Maahanmuuttovirasto toteaa, että kunnan hyväksyntää ei tarvita vastaanottokeskuksen perustamiseksi, jos tilat vuokrataan yritykseltä. Lopullisen päätöksen vastaanottokeskuksen perustamisesta tekee sisäministeriö.

Jo toiminnassa olevan vastaanottokeskuksen alaisuuteen tulevasta hätämajoitusyksiköstä päätöksen tekee yksin Maahanmuuttovirasto. Virasto toteaa, että näiden yleensä väliaikaisten hätämajoitusyksiköiden kohdalla Maahanmuuttovirasto ei aina ole pystynyt odottamaan kunnan virallista kantaa, vaan asiassa on jouduttu etenemään välittömästi, kun tilat ovat löytyneet.

Kuntaliitto pitää erittäin tärkeänä sitä, että Maahanmuuttovirasto informoi kuntaa sen alueelle perustettavasta vastaanottokeskuksesta. On toivottavaa, että kunnalla on mahdollisuus ilmaista kantansa vastaanottokeskuksen perustamisesta kunnan alueelle, mikäli se tilanne huomioon ottaen on suinkin mahdollista. Kuntaliitto toteaa lisäksi, että myös väliaikaisten hätämajoitusyksiköiden perustamisesta pitäisi

pyrkii neuvottelemaan kunnan kanssa etukäteen. Kuntalaisten informointiin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Turvapaikanhakijalasten opetuksen järjestäminen

Valtio huolehtii turvapaikanhakijoiden vastaanottopalveluista ja vastaa niiden kustannuksista. Kunnat ovat kuitenkin velvollisia järjestämään turvapaikanhakijalapsille esiopetusta ja oppivelvollisuusikäisille perusopetusta. Valtio maksaa kunnalle kotikuntaa vaille olevasta esi- ja perusopetusta saavasta oppilaasta laskennallisen kotikuntakorvauksen. Lisäksi kunnan on kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa huolehdittava varhaiskasvatuksen järjestämisestä muullekin kunnassa oleskelevalle henkilölle kuin kunnan asukkaalle. Varhaiskasvatuksen osalta kunta ei saa erillistä korvausta järjestämästään palvelusta.

Kunta voi omalla päätöksellään järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta. Valmistavan opetuksen järjestäminen on lähes aina välttämätöntä, jotta turvapaikanhakijalapsi saisi riittävät edellytykset osallistua varsinaiseen perusopetukseen. Perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitus myönnetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesti. Tarvetta turvapaikanhakijalapsen perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestämiseen syntyy pitkin vuotta. Rahoitus valmistavaan opetukseen kuitenkin maksetaan tilastointipäivän perusteella. Tilastointipäivä on aina 20.9. Rahoitusjärjestelmä ei huomioi tilanteita, jossa oppilaan valmistavan opetuksen järjestäminen aloitetaan tilastointipäivän jälkeen. Käytännössä syntyy tilanteita, joissa kunta ei saa järjestämästään opetuksesta rahoitusta lainkaan.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoituksen epäkohta korjataan niin, että tilastointipäivään perustuvasta rahoituksesta voidaan poiketa. Rahoitus tulee maksaa aina, kun kunta on järjestänyt valmistavaa opetusta.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota myös siihen, että kunnille tulee korvata turvapaikanhakijalapsille järjestettävän varhaiskasvatuksen kustannukset täysimääräisesti.

Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden siirtyminen kuntiin

Kotoutumislain mukaan myönteisen päätöksen saaneiden turvapaikanhakijoiden kuntiin osoittaminen perustuu kunnan ja ELY-keskuksen tekemään sopimukseen. Onnistunut kuntiin siirtyminen antaa hyvän perustan kotoutumisen alkamiselle. Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden siirtymisen vastaanottokeskuksista kuntiin on tapahtuva "saattaen" tiiviissä yhteistyössä vastaanottokeskuksen, kunnan ja ELY-keskuksen kanssa. Myös TE-toimistojen on pystyttävä järjestämään alueella riittävästi

työpoliittista kotoutumiskoulutusta. Valtion tulee varmistaa kotouttamistoimien riittävä resursointi.

Kuntiin siirtyy nykyisin itsenäisen ja omaehtoisen muuton kautta, johon vastaanotto-keskukset oleskeluluvan saaneita henkilöitä tukevat, enemmän henkilöitä kuin kuntien kanssa sopien. Myönteisen päätöksen saaneiden turvapaikanhakijoiden itsenäinen muutto ja omaehtoinen muutto ovat aiheuttaneet kunnissa ongelmia: asunnottomuus on lisääntynyt erityisesti pääkaupunkiseudulla, kuntaan muuttavista ei välttämättä ole ollut tietoa kenelläkään, kotoutumisen käynnistyminen on hidastunut ja kunnissa on ajaututtu vaikeisiin tilanteisiin palvelujen ja asuntojen järjestämisessä. Myös perheenyhdistämiset ovat tulleet kunnille usein yllätyksenä. Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden hallitsematonta muuttoa kuntiin on vähennettävä.

Tällä hetkellä kuntiin siirtyy ilman kunnan ja ELY-keskuksen välistä sopimusta enemmän oleskeluluvan saaneita, kuin mitä kunnat ovat omissa suunnitelmissaan valmistauneet ja päättäneet ottaa vastaan. Joissakin kunnissa on tämän hallitsemattoman ja suunnittelemattoman tilanteen vuoksi jouduttu luopumaan kiintiöpakolaisten vastaanotosta. Valtion tulee varmistaa se, että oleskeluluvan saanut siirtyy kuntaan hallitusti.

Kiintiöpakolaisten valinta

Kiintiöpakolaisten valinnassa vastaanottavien kuntien olisi tärkeää olla mukana jo kiintiötä ja valintaa valmisteltaessa. Kunnille on järjestetty koulutusta kotoutumisasiantuntijana toimimisesta valintamatkoilla. Kuntien palautteen mukaan kiintiöpakolaisten valinta tulisi järjestää siten, että ensin sovitaan kuntien kanssa pakolaisten tulosta kuntaan ja vasta sen jälkeen tehdäisiin pakolaisten valintamatka ja päätökset valinnasta. Näin kunnilla olisi mahdollisuus valmistautua kiintiöpakolaisten kuntaan tuloon ja oikeanlaisiin palveluihin. Kiintiöpakolaisiin kuuluvien hätätapausten vastaanotossa valtion vastuuta tulisi kasvattaa erityisesti maahantulon alkuvaiheessa.

Kuntien antamia tietoja kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottoon liittyvistä haasteista

Kuntaliitto on tehnyt kunnille kyselyn kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanotosta kuntiin ja kustannuskorvauksista. Kuntien mukaan suurimmat esteet kuntasijoitus sopimusten tekoon ELY-keskusten kanssa ovat riittämättömät laskennalliset korvaukset, liian lyhyt korvausaika, kankea korvausjärjestelmä, henkilöresurssien puute kunnissa, kuntien vaikea asuntotilanne, työpoliittisen kotoutumiskoulutuksen vähäisyys paikkakunnalla sekä voimakas oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden itsenäinen ja omaehtoinen muutto kuntiin. Lisäksi

kunnilta saadun palautteen mukaan kuntien kiristynyt taloustilanne on vaikuttanut siihen, ettei sopimuksia ole ELY-keskusten kanssa ole voitu tehdä.

Kunnat toivovat tuntuvaa korotusta laskennallisiin korvauksiin sekä tukea ELY-keskuksilta, enemmän tietoa kuntiin tulevien kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden tilanteesta, yhdenmukaisia valtakunnallisia korvauskäytäntöjä sekä riittävää työpoliittisen kotoutumiskoulutuksen määrää.

Kotouttamistyötä ja maahanmuuttajien kotoutumista on hankaloittanut suuresti vaikeudet avata pankkitili Suomessa. Mikäli henkilölle myönnettyssä oleskeluluvassa on merkintä "henkilöllisyyttä ei ole voitu vahvistaa", ei monilla paikkakunnilla pankkitiliä suostuta pankissa avaamaan. Pankkitilin puute estää yhteiskunnassa toimimista Suomessa. Palkan maksamiseksi joudutaan turvautumaan erityisjärjestelyihin. Pankkitilin puute on saattanut johtaa jopa työsuhteen päättymiseen. Myös kunnissa on jouduttu toteuttamaan monia normaalien järjestelmien ulkopuolisia tapoja maksaa toimeentulotukea joko kätelsellä tai jonkun toisen henkilön tilille. Myös Kelan maksamien etuuksien ja korvausten saaminen edellyttää pankkitiliä.

Kuntien saamat korvaukset

Valtio maksaa kunnille laskennallista korvausta kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta. Tällä hetkellä valtion maksamat laskennalliset korvaukset kunnille ovat 6 845 euroa vuodessa alle 7-vuotiaasta ja 2300 euroa vuodessa 7 vuotta täyttäneestä henkilöstä. Korvauksia maksetaan kunnille kiintiöpakolaisista neljän vuoden ajan ja muiden henkilöiden osalta kolmen vuoden ajan.

Laskennallisten korvausten taso määriteltiin ensimmäisen kerran vuonna 1993. Tilastokeskuksen julkisten menojen hintaindeksin mukaan kuntien sosiaalitoimen kustannukset ovat vuosina 1993 - 2013 nousseet 74,7 %. Jotta korvaustaso vastaisi vuoden 1993 jälkeen tapahtunutta kustannusten nousua sosiaalitoimessa, tulisi laskennallisten korvausten alle 7-vuotiaiden osalta olla 10 872 euroa vuodessa ja 7 vuotta täyttäneiden osalta 3319 euroa vuodessa. Hintaindeksin mukainen nousu kuvaa ansiotasoindeksin ja inflaation mukaista nousua. Todellisuudessa kuntien kustannukset ovat sosiaali- ja terveystoimessa nousseet tätä enemmän, kun otetaan huomioon palvelujen laadullinen ja määrällinen muutos. Esimerkiksi päivähoitopaikan nettokustannukset kunnalle yhtä hoidettavaa alle 3-vuotiasta lasta kohden kokopäivähoidossa ovat vuodessa noin 14 500 euroa ja yli 3-vuotiasta lasta kohden noin 9400 euroa vuodessa.

Laskennallisten korvausten lisäksi kunnat saavat valtiolta erityiskustannusten korvausta enintään kymmeneltä vuodelta mm. huomattavista sairaanhoitokustannuksista, jos henkilö on ollut hoidon tarpeessa jo Suomeen saapuessaan, sekä lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä. Myös tulkkauskustannukset korvataan. Nämä korvaukset maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella. Kuntien toimintamahdollisuuksien kannalta on tärkeää, että erityiskustannusten korvaukset säilytetään

erillisenä korvausjärjestelmänä. ELY-keskusten korvauskäytännöt tulee yhtenäistää koko maassa.

Kuntaliitto painottaa, että kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta kunnille maksettaviin laskennallisiin korvauksiin tulee kohdistaa hallituskauden aikana määrällinen korotus asteittain niin, että korvausten jälkeenjääneisyys korjaantuu.

On otettava huomioon, että kuntien taloustilanne on erittäin vaikea ja tämä heijastuu kaikille palvelusektoreille. Kuntaliitto haluaa vielä korostaa sitä, että kukin kunta tekee sopimuksen valtion kanssa ottaen huomioon paikalliset edellytykset selvittää kotouttamisen haasteista.

KUNTALIITON NÄKEMYKSIÄ KIINTIÖPAKOLAISTEN JA OLESKELULUVAN SAANEIDEN TURVAPAIKANHAKIJOIDEN VASTAANOTTOON KUNNISSA

Kuntaliitto korostaa sitä, että kotouttamispolitiikan on oltava osa maahanmuuttopolitiikan kokonaisuutta. Kuntaliitto katsoo, että kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanotto edellyttää valtion ja kuntien yhteistä vastuunkantoa.

Yhteistyötä ja tiedonvaihtoa vastaanottokeskusten, ELY-keskusten ja kuntien välillä on tarpeen kehittää edelleen oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden kuntiin siirtymisessä.

Kunnille maksettavien laskennallisten korvausten tasoa tulee korottaa asteittain vähintään sille tasolle, jolle edellä esitetyn Tilastokeskuksen julkisen menojen hintaindeksin mukaan sosiaalitoimen kustannukset kunnissa ovat nousseet. Todellisuudessa kuntien kustannukset ovat sosiaali- ja terveystoimessa nousseet tätä enemmän, kun otetaan huomioon palvelujen laadullinen ja määrällinen muutos.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoituksen epäkohta korjataan niin, että tilastointipäivään perustuvasta rahoituksesta voidaan poiketa. Rahoitus tulee maksaa aina, kun kunta on järjestänyt valmistavaa opetusta.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota myös siihen, että kunnille tulee korvata turvapaikanhakijalapsille järjestettävän varhaiskasvatuksen kustannukset täysimääräisesti.

Aikuisten maahanmuuttajien tärkein kotouttamisen väline on työvoimakoulutuksena järjestettävä kotoutumiskoulutus. Riittämättömien resurssien vuoksi kotoutumiskoulutukseen on pitkät jonot erityisesti pääkaupunkiseudulla. Kotoutumiskoulutuksen resursseja tulee lisätä, jotta koulutusta voidaan järjestää tarvetta vastaavasti.

Kuntaliitto pitää erittäin tärkeänä sitä, että Maahanmuuttovirasto informoi kuntaa sen alueelle perustettavasta vastaanottokeskuksesta. On toivottavaa, että kunnalla on mahdollisuus ilmaista kantansa vastaanottokeskuksen perustamisesta kunnan alueelle, mikäli se tilanne huomioon ottaen on suinkin mahdollista. Kuntaliitto toteaa lisäksi, että myös väliaikaisten hätmajoitusyksiköiden perustamisesta pitäisi pyrkiä neuvottelemaan kunnan kanssa etukäteen. Kuntalaisten informointiin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Kolmannen sektorin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys kotouttamisessa on tärkeä.

Lisäpanostukset kotouttamiseen aikaansaavat säästöjä pidemmällä aikavälillä muun muassa työttömyys- ja toimeentulotukimenoissa. Kotouttamisen hyvä alku ja riittävä resursointi tukevat myös myönteisten asenteiden säilymistä.

Lisätiedot

Varatoimitusjohtaja Timo Kietäväinen, timo.kietavainen@kuntaliitto.fi

Puh. (09) 771 2700

EU-asiain päällikkö Erja Horttanainen, erja.horttanainen@kuntaliitto.fi

Puh. (09) 771 2528, 050 5252 145

Erityisasiantuntija Anu Wikman-Immonen, anu.wikman-immonen@kuntaliitto.fi

Puh. (09) 771 2532, 050 5252 874